

Forfatter: Jacobsen, Jørgen-Frantz

Titel: Udrag fra Nordiske Kroniker

Citation: Jacobsen, Jørgen-Frantz: "Nordiske Kroniker", i Jacobsen, Jørgen-Frantz: *Nordiske Kroniker*, 1943, s. 150. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur:
https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-jacobjf_02-shoot-idm139956848009408/facsimile.pdf (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Nordiske Kroniker

nordiske Kultur, og sin livlige Handelsforbindelse med Bergen. Men saa begyndte ogsaa her den skotske Indflydelse at sætte ind — paa en dystre og blodig Maade. Det gamle, frie Bondesamfund kuedes og tilintetgjordes af et fremmed Fevdalvælde. Tragedien er kendt fra andre Lande. Men i denne Afkrog af Verden udspillede den i Ensomhed, uden at et Nødskrig nogen Sinde naaede frem over Havet. Det, der skete, var ikke udelukkende en stille Proces, der langsomt forvandlede et nordisk Folk til et britisk. Shetlands Historie i Aarene omkring 1600 former sig som en grusom Røverroman, det er en Serie Retsbrud og Voldshandlinger, en Undertrykkelsens Saga. Det lille Bondesamfund blev et hjælpeløst Offer for skotske Eventyrere, Drabsmænd og Bondeplagere. Værst af alle var Marie Stuarts uægte Halvbroder, Jarl Robert Stuart, og dennes Søn, Jarl Patrick Stuart, men ogsaa en Mand som Bothwell havde en Overgang Øerne i Len. Da Tiderne omsider blev mere humane, var Shetlands Jord samlet i store Godser, der udelukkende tilhørte skotske og engelske Lorder. Den indfødte Befolkning var sunket ned til at blive en Underklasse af usselt stillede Fæstebønder, hvis Afhængighed var saa stor, at de endog var pligtige til at aflevere deres Fiskefangst til Godsejerne. Det er uhyggeligt at tænke paa, at denne shetlandske Form for Livegenskab først blev afskaffet ved en Parlamentsakt af 1889.

Under alle disse Trængsler døde det nordiske Sprog paa Shetland en langsom Død. I forskellige engelske Skrifter kan man spore Døds-kampens Faser. I 1600-Tallet talte de fleste Shetlændere endnu Norn, som det gamle Sprog kaldtes. Men i det følgende Aarhundrede trængte Lavskotsk mere og mere frem som Talesprog. Endnu i 1750 dansede Shetlænderne den gamle middelalderlige Runddans under Ledsagelse af nordiske Viser. Paa den afsides Ø Foula kunde en skotsk Rejsende i Aaret 1774 nedskrive Fadervor og et helt Kvad paa Norn, ja endnu saa sent som i 1890erne var der paa Unst en gammel Mand, der blandt andre Norn-Brokker kunde huske Ordene: halaget warte (helliget vorde). Men dette er en af de sidste henvejrede Klange af den nordiske Tunge, som uden at en Sjæl

bekymrede sig om det, langsomt forstummede paa Shetlands Enge og Heder. En Gren af den nordiske Sprogstamme var visnet, et helt lille Folk var, tvunget af Omstændighedernes Overmagt gaaet tabt for den nordiske Kultur.

Naar man nu om Stunder kommer til Shetland, finder man et Milieu og et Landskab, der ved første Øjekast virker fuldstændig britisk. Husene i Lerwick er tunge Kampestensbygninger af samme Type, som man ser i alle engelske og skotske Havne. Befolkningen taler Engelsk og gaar som alle Skotter flittig i Kirke. Skønt Byen kun rummer godt 4000 Indbyggere, har den dog henvend en halv Snes Kirker, tilhørende forskellige Konfessioner. Raadhuset er opført i en Slags gotisk Stil og ligner sikkert mange andre town-halls rundt omkring i Skotlands Byer, Amtshuset er i engelsk Manor-Stil, og Byens Hovedgade hedder Commercial Street. Det hele smager stærkt af Inverness, Peterhead eller Montrose, men slet ikke af Stavanger eller blot af Flækkefjord.

Kommer man ud paa Landet, finder man ensomme Egne med lave, træløse Fjeldrygge, brune Heder og dunkle Moser. Spover og Hjejler sidder paa Lyngtuerne og synger deres Klage, Bekkasiner flyver med tonende Vingeslag op fra de sorte Tørvegrave. Det hele vilde have virket beklemmende tungt, hvis ikke talrige Indsøer med deres skinnende Vandspejl havde lyst op mellem de mørke Aase. Disse Søer er Shetlands Smil. Med deres mange Indskæringer, Landtanger, Vadesteder og fritliggende Holme rummer de et landskabeligt Pikanteri, som kan virke fortryllende. Men Fortryllesen er altid vemodig. Her er intet af den smeldende Glans og harpiksede Festlighed, man kender fra Norge, heller intet af den monumentale og dramatiske Kraft, som altid træder frem i det færøske eller islandske Landskab. Det er en keltisk Verden, man er kommet i, drømmende og troltsk.

Alle de Spor, som Menneskene har sat i denne Natur, leder Tanken hen paa det britiske og det keltiske. De sparsomme Godser og Gaarde med deres opdyrkede Enge og Bygmarker ligger omgivet af